

діло

ВХОДИТЬ ЩОДЕННО ПЕРЕДПОЛУДНЕМ

**РЕДАКЦІЯ
І АДМІНІСТРАЦІЯ:**
Львів, Ринков. ч. 10, II. пов.
Конто почт. шодн. 143.322

Адреса для телеграм:
«Ілло», Львів.

**Гол. Редактор приймає від
11—12 год. передполуднем**

ПЕРЕДПЛАТА:
Місячно: в країн 450 зол.
За границею:
В Америці 1 долар, Франції,
Голландії, Бельгії 20 фр., Фр.,
Італії 750 ал., Німеччині 750 ал.,
Швейцарії 5 шв. фр., Чехо-
словаччині 20 к., Румунії 15 л.
лей, Болгарії 750 ал., Австрії

В СПРАВІ ОГолоШЕНЬ
ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІ-
СТРАЦІЇ

ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА
20 сот.

До праці, до роботи!

Збори, віча, анкети — от те, що чується в останніх часах про наше жіноцтво. І деби ми не започаткували цю роботу, деби не спробували скликати подібні зібрання, — коли тільки наш клич дійде до малих, низьких, бідних, здається дошкками від світа забитих хат, — усюди виаблюють вони роботою та нуждою прибите, віками занедаєне й упосяджене сільське жіноцтво. Воно, надсподівано для самих аранжерок зборів та віч, з великою охотою й цікавістю горнеться до організації, до просвіти, воно на диво всім, цікавиться й справою шкільною, кооперативною, громадською Серце радується бачити і чути те все, зворушення огортає, коли селянки, про яких, як самі кажуть, ніхто — досі не подумав, зі сльозами в очах дякують міськом у інтелігентному жіноцтву, за те нечуване для них заінтересування їх долею, якого докази дали скликаючи їх на сходини чи віча

Так, міському жіноцтву, бо сільське інтелігентне жіноцтво, на якому в першій мірі лежить підшо пору той великий обов'язок дати провідчим серед кого, а у великій мірі із кого на селі живе, досі відноситься до цього діла крайно байдууже, як що не ворожо... Такі В роботі над селом вони дають себе виручувати мішанкам, які може за мало знають те село та його потреби, яким усе таки важко кидати хату й їхати, товчися возами по селах, які не в силі одною своєю поїздкою наладнати молоді організації так, щоб вона дійсно принесла трівку користь.

І, на жаль, це як досі, явище загальне. Спитайте учасниць віч, з яких вони сіл і пошукajte тих, шд чим проводом вони повинні були тут з'явитися, а побачите, що як на 10—20 сіл явилася одна—дві інтелігентки, то це ще добре. Спитайте поітові жіночі організації скільки в них членів зі села — а дізнаєтесь, що їх на одній русі можна порахувати. Спитайте виділів С. У., які пробували спикати на нараду цих самих інтелігенток села, а дізнаєтесь, що всі їх заходи й труди були майже без виімку надаремні. Спитайте редакцію жіночої газети, яка присвячується головню справам організації й освіти серед селянських мас, — скільки мас передплатниць з кругів сільської інтелігенції—а просто че повірите... Ту редакцію засипують листами жінки з проханням за інформаціями, як братися до організації села, проханнями доставити вкладки чи матеріяли до них, проханнями вказати, з чим в дану пор

найліпше й найпильніше їхати на село, а ті, що ці потреби найкраще знають, що в приватних розмовах як не мож краще розкривають вам недостачі й ліхії сторони цього села, — мовчать так, начеб — те, що діється кругом їх, їх зовсім не обходило, просто не існувало для них... Правда, є вже винятки — але вони такі рідкі, що їх не можна брати в рахунок...

Колись, колись, що буде писати історію цих цікавих і в історії нашого народу так важких часів, на жаль прийдеться кинути велике обвинування сільській жіночій інтелігенції, а зокрема священничим жінкам. Не запишеться воно як досі, з малими виїмками, гарними спогадами в історії нашого відродження. Коли на перший пошум духа часу, малі похилені, нужденні хатки зразу відчиняються, то щі, в яких замкнулися силою обставин до їх проводу намічені, ще й досі щільно, туго замкнені...

А яка гарна і велика могла б бути їх робота, як легко було б їм згуртувати біля себе жіночі гуртки, з яких поступ, просвіта, свідомість національна ширилася би по наших селах, як конечно, необхідно треба селу такого проводу. Як же інакше пішла би акція діточих садків, кооператив, молочарень, приватних шкіл, взагалі всего культурного сільського життя — коли б провід сільського жіноцтва взяли в свої руки ті, чий це обов'язком, обов'язком не тільки з уваги на цілий нарід, а ще більше з уваги на власні особисті інтереси і своїх власних дітей. Бо коли досі ціла зграя галапасів живе на нашій землі тільки з темноти нашого народу, то нашій інтелігенції можливе буде життя серед нього тільки при праці над його освітою, господарством і взагалі організацією.

Отже ми міщанки кличемо і визнаємо вас, інтелігентки нашого села до праці. Не вимовляйтесь цим, що часу у вас на це нема, — бо ніхто з нас його не має за багато, але на громадську роботу, якщо не хочемо стягнути на себе нестерпного, соромного пятна, — він мусить знайтися! Не вимовляйтесь, що не знаєте як до того братися, бо поміч і пораду дістанете в кожній повітовій жіночій організації, а також редакції наших жіночих газет, готові кожному йти з найдавшою допомогою й порадою. Не засланяйтесь тим, що сільське жіноцтво, серед якого вам прийдеться жити, — темне, не здібне до організації, до просвіти, — бо в це вам тепер уже ніхто не повірить. Тому, до праці визнаємо вас ми, міщанки, готові вам служити усякою допомогою і порадою. Ставайте з усіма пильними робітниками

ми в організовані лави, як що не хочете самі одні із усіх верств нашого народу записалися в історії Ного відродження, темними сумними спогадами.

Олена Кислевська.

Наша молочарська кооперація.

(Короткий історичний огляд і сучасний її стан).

Головні свої прибутки черпає західно-українське селянство з годівельної господарки, а тому воно зацікавлене по-важно і станом молочарства.

Початки селянського молочарського спільництва сягають до 1904 року, коли то І. Х. основано першу молочарську спілку в селі Завадові, стрийського повіту. Не була це кооператива в нинішньому розумінні, а відділ при місцевій читальні „Прогресу“. Підготовку під молочарський рух поклав член Головного Визділу Т-ва „Прогресу“ проф. Олександр Гарасевич своїми відчитами й анкетами в Стрийщині, а заснуванням молочарських спілок займався відділ філії „Прогресу“ в Стрию з незабутніми покійними Євгеном Олексійчизим і Остапом Нижанковським на чолі.

Поплатність спілкової переробки молока потягнула за собою селян. В 1905 р. працює вже молочарських спілок, а в 1906—16: Різночасно скріплюються спілки внутрішньо. Доставка молока у висоті 8350 літрів у першому році існування. Молочарство зростає вже в три роки потім до 1,115,315 літрів. Виріб масла з 332 кг. в 1904 році при одній спілці, росте в 1906 році при 16 спілках до 43,612 кг.

Виділ філії „Просвіти“ в Стрию скоро подбав про осередню організацію молочно-чарських спілок. На основі свого рішення з 10. VIII. 1905 року провів він на довірочній нараді українських молочарів, що відбулася дня 24. VIII. 1905 року в Стрию під проводом голови „Сільського Господаря“ бл. п. о. Томи Дуткевича і на основі проекту бл. п. о. Льва Горалевича об'єднання молочночарських спілок при філії „Гва „Просвіта“ в Стрию. (Т. зв. Союз руських Молочночарських Спілок)". Вже два роки пізніше перемінилася організація в дійсний, самостійний осередок молочночарської кооперації, у статуту кооперативу „Красний Союз Господарсько-Молочночарський“ в Стрию, який по нинішній день є верховною організаційною і торговельною та технічною центральною молочночарської кооперації на західно-українських землях.

К. С. М. повстав при 20 спілках. Хоч сам побудований на кооперативних підставах, об'єднував він попри фізичні особи, — це була конечність з огляду на обов'язуючий австрійський закон дарма, що це нас нині дивує — також приватні молочарі. В 1911 році из 79 членів-молочарів тільки 75 було молочарськими кооперативами. Згідно з тодішніми поняттями

про методи праці кооперативних установ К. С. М. користувався на рівні зрештою з Краєвим Союзом Господарських Сілок, Краєвим Союзом для збуту худоби і Краєвим Тов-ом госп. „Сільський Господар” державними і приватними субвенціями.

В 1911 р. переробили всі спідки 6,251,737 літрів молока і виробили 250,045 кг. масла, витрачаючи 25'05 літрів молока на кг. масла. Кожиж ручна перерібка вимагає з нас окбю 32 літрів молока на кг. масла виходить, що з тої самої кількості молока молочарські кооперативні виробили масла близько на 64,000 кг. більше і прирobili селянству на 130,000 австр. корон прибутку. Сам КМС. перепродав у 1911 р. набилу і машин на суму 673,599 К., в році 1912 на суму 686,338 К. Самі торги за масло вказують перепродаж кругло 240,000 кг. масла в рік.

Поруч з організаційною і торговельною діяльністю дбав КСМ про піднесення техніки виробу, а тим самим і якості масла та про поправу раси рогатої худоби, а кредитуючи молочарські спілки на закупівлю молочної худоби.

До 1914 року розвивалася КСМ, правильно, хоч мусів поборювати великі труднощі торговельного характеру при недостатці дисципліни з боку спілок. Сайтова війна зруйнувала молочарську організацію як в центрі так в краю. Остан Союз з своїми домітками, остало крім відділу КСМ. 16 довоєнних спілок у краю, і то по часті зі зруйнованими машинками. Союз не мав ніяких оборотних фондів позарештками субвенцій призначених на молочарські курси, не мав фавохів торговельників ні техніків, Давна управа КСМ з природи річи не могла наломитися до нових методів праці опертой на власних силах. В краю повстають випраді нові молочарські спілки як відділи господарсько-споживчих кооператив, однак КСМ довго не може їх об'єднати.

Психічна різниця між молочарським центром і краєм доповоджує якісні зрушення духового осередку західно-українського молочарства з централі. Стрию до її філій в Станиславів. Згодом станиславівська філія, точніше її провідники одержують провід централі в Стрию. В 1924 році і від того часу датується складовий союзний устрій західно-українського молочарства. Вже в 1924 році співпрацює КСМ. з 40 кооперативами краю. Попри організаційні взаємини виборює собі КСМ. поволі місце торговельно-го осередку молочарських кооперативів в ділянці машиновій та в наблизій. В та році перебрав КСМ. від кооператив 41.516 кг. масла. А загальні його торги вносили 207.953 зол. Навязавши з краєм тісні взаємини КСМ. скоро розростається і кріпшає а з ним і його союзні кооперативи. В 1923 році стоїть КСМ. в зносинах з 100 кооперативами, які доставили йому 164.516 кг. масла, хоч самі переробили вже около 300.000 кг.

В 1926 році КСМ. стоїть в організації-
них зносинах зі 150 кооперативами, з то-
го між його членами знаходиться 106 ко-

Red. Gracop. „Olio”. Pr. 167/47. W imieniu Rady polowej Polska leci nad okrywą kaszy w Łowicę. Oczek na wiosnę Półkasaury przy tymże Sadzie, że tuteż artykuł amnestii kw. w czasopiśmie „Olio” Nr. 41 z dnia 16. kw. c. 1927 roku pod tytułem: „Porządka rana” w ustępie między słowami „jakim” a „jakim”, między słowami „jakim” a „sław”, c) między słowami „porządkowa” a „Tomu”, d) między słowami „Półkasa” a „Porządkowa”, e) między słowami „sław” a „sław”, f) między słowami „wiosennymi” a „Tak”, g) o słow „za” 20 kłosa a „z” 10 kłosa zawiera zamyślenie „za” z 65 w) ustawy „zamyślenie” zamyślenia Józefowa w dniu 15. kwietnia 1927 r. kolizuje za usprawiedliwioną i zarządził zamyślenie całego nakładu i wydał w myśli § 54, p. 1. zamyślenie dalszego rozpowszechnienia. Józefowa nieznana drukowania. Zarząd

zem wydaje się nakaz odpowiedzialnemu redaktorowi tego czasopisma, by orzecznictwo nie zostało umieszczone bezpłatnie w najbliższym numerze i to na pierwszej stronie. Niewykonanie tego nakazu podlega za sobą następstwa przewidziane w §. 21. ust. druk. z 17. grudnia 1862 Dz. p. p. Nr. 6, z 1863, i. j. zarządzenie za przekroczenie na grzeczność 400 Zł. Lwów, dnia 20. kwietnia 1927.

Red. czas. „Dziś” Pr. 170 27. W imieniu Rzeczypospolitej [Polskiej] sądu okręgowy karnej w Łwowie, orzekając na wniosek Prokuratora prasy tytułem Sądzie, że treść artykułu umieszczonego w czasopiśmie „Dziś” Nr. 85 (11554) z dnia 19. kwietnia 1927 r. pod tytułem: „Kosański czy tercijoni” w ustępie o poczynku artykułu do sł. „Praca” zawierała zniesienie zbrodni z 1923 r. 8

Je zatem zarządzona przez Prokuraturę o. 18. IV. 1927 i w tym celu wywołana konfiskata jest niesprawiedliwa i zarząd doznaczenie całego nakładu i wydaw w myśli 493 p. zakaz. Dlatego rozpowszechniania pisma drukowanego. Zarząd wydaje się nakaz odpowiedź, redaktorowi tego czasopisma, by oświadczenie niniejsze umieścił bezpłatnie w najbliższym numerze i to na pierwszej stronie. Niewykonanie tego nakazu pociąga za sobą następstwo przewidziane w § 21 ust. druk. z 17. XII. 1862 Dz. p. p. Nr. o ex 1863 t. j. zażalenie za przeliczenie na grzywnę do 400 zł i w ow. 29. kwietnia 1927. — Hawel

Red. czas. „Dziś” we Lwowie. Iz. 173 27.
W imieniu Rzeczypospolitej Polskiej i sąd
okręgowy karzy orzekł na wniosek Prokura-
torii przy tymże Sądzie, że treść artykułów
umieszczonych w czasopiśmie „Dziś” Nr. 88

11.000) z d. 21. kwietnia
"Kierzysta robota" w celosci zastiera in-
m-dona zbrodni z § 63 a ust. kann. uznał
d-konisa w umu 20. kwietnia 1927 roku
konflikatę za usprawiedliwioną i za-
rzędził zmniejszenie całego nakładu i
wydał w myśl § 493 p.k. nakaz dal-
szego rozpowszechniania tego pisma dru-
kownego. Zarazem wydaje się nakaz
odpowiedzialności redaktorów tego cza-
sopisma, by orzecznictwo niemieckie umiścił
bezpłatnie w najbliższym numerze i ta
na pierwszy stronie. Niewykonywanie prze-
kazania pociąga za sobą następstwa prze-
widziane w § 21. ust. druk. z 17. grudnia
1863 Dz. p. Nr. 1 z 1863 t. 1. z
zudem za przekroczenie os. jurysdy-
kcji d. p. - Lwów, dnia 21. kwietnia
1927 r.

оператив, які доставили разом 372,277 кг. масла, а випродували 438,285 кг. В 1927 році об'єднує КСМ на І. IV. 131 молочно-молочарська кооператива на загальне число 173. В трьох перших місяцях року доставили кооператива до КСМ близько 102,000 кг. масла супроти 37,000 кг. за той же час минулого року.

З того короткого огляду бачимо, що запровадження ідеї самопомочі проведена в життя енергійно й одушевляючим кооперативним робітниками в центрі і в краю дала змогу дуже знищити молочно-молочарській кооперативній в останній році переступити межі найвищих її доведених організаційних і торговельних осей.

Рік 1926 не рік повної консолідації загально-українського молочно-молочарського руху. Консолідацію що проведено на основі розподілу між ними кооперативних організацій на крайні кооперативні зв'язи 27. XII. 1925. Двоступеневу молочно-молочарську організацію веде один центр, а працює вона в краю переводить за посередництва своїх відділів, підвладних постійній контролі місцевих громадських кол і кооперативних зв'язів. Такий устрій дає змогу молочно-молочарській центральній успішно співпрацювати з розкиненими в краю кооперативами, а тим уможливає контролювати працю відділів центрів. Цей працює 3 організаційно-торговельних зв'язів а саме: у Львові, Станіславові, Самборі, Перемишлі і Коломиї та 1 покши організаційний відділ в Сокалі. Робиться заходи для відкриття відділу в Тернополі.

Докази дані про стан КСМ. містять в собі повчальний і дуже совісно опрацьований звіт Краєвого Молочно-молочарського Союзу за 1926 рік. Розвиток нашої молочно-молочарської кооперативної поданих в ній в цифрах і поглядних таблицях-графіках. До того звіту відсилаємо всіх, хто цікавиться нашою кооперативною. Тут знайдемо, що буйний розрост молочно-молочарської кооперативної зосім не відбірає нам тверезого погляду на деякі її недоліки. До недостатків зараховуємо малу перетворену здатність наших молочно-молочарських кооперативів. Тільки 8 кооператива доставило в 1926 році поверх 10,000 кг. масла кожне. Тому зусилля наші йдуть в напрямі дальшої консолідації молочно-молочарського руху. З малих молочно-молочарських творимо сметанкові зв'язи та об'єднуємо їх в великі районні молочно-молочарські (до 41).

Хоч і державна оцінка масла вказала, що якість українського масла йде від „дуже доброго“ в гору, то всеж таки деякі райони — головним чином, які стоять ще в зв'язках з посередниками — зазнають в якості продукту. Коштом цілої союзної організації для підтримання доброї справи союзні техніки займаються вдосконаленням виробу масла в цих карних і некарних районах. Волимо удержати відому якість українського масла з чотирьохтисяною комуністичною, як охоронним знаком на повній висоті, ніж поширювати продукцію ліжого масла.

В тій цілі мусимо побільшити штаб молочно-молочарських техніків і то більше агрономів-голівників, щоб вони в районах, де вже закладена продукція і застосована техніка виробу масла, підносили її, збираючи піднесених продуктів на піднесені годівлі ужиткового скота. Нашим головним завданням є при цьому молочно-молочарської спільки змінити систему селянської господарки в напрямі годівлі високоартістичної худоби при рівночасній потраві сіножатей і пасовищ та по введенні чирів паш на річ при необхідній реформі сільського будівництва.

Як галузь сільсько-господарської кооперативної Заступає молочно-молочарська кооператива виключно інтереси нашого рідного населення, отже в першу чергу українського соліства і тому український Молочно-молочарський Союз свої відділи, надаючи їм відповідний напрям, як в ділянці торговельній так і організаційній. Висловом оборони нашого рідного-продуктанта на миску є доцільна політика КСМ, а ділянки внутрішньої закордонної торгівлі масом та зворотні-боніфікати кооперативною, які провела молочно-молочарська централь в 1926 році вперше від часів свого існування.

Використання організму заводу КСМ, з рідкістю в його заходів на бодільним волі, з окрема акція ухвалення на повоинах (меліорація полонин, годівля, інструментальні відділи молочно-молочарської в коорд. місцевих молочно-молочарських бригадирів). Перед КСМ. стоїть отвором ще просторо-рідкість-українських земель. Цей терен від господарського огляду провіряють і

підготували для КСМ. місцеві „Прогнози“, „Резервний Союз“ і „Сільський Господар“.

Юліан Павличковський.

Шляхами науки та техніки.

Деякі називають століття називають століттями електрики та пари, деякі століттями радіотелеграфії, однак ці назви підходять по правді лише до західної і середньої Європи та Америки. Наш Схід подивився ще далеко по заду. У нас відчували відразу до стислих наук і то вже змалку. В середній школі математика здебільшого зневажалася предметом або предметом, який молоді старяться легко забути, а по скінченні школи забути. Родичі взагалі старші підтримують її в тому і жалують її, питаючись, чого мучити дітей такою „сухою“ наукою, на що вона кому придасться. Але мало-хто знає про те, що на Заході Європи і в Америці математично-фізично-природничі знання загально поширені і що вже в середній школі робить молоді значні поступки у вищій математиці, а скрізь по школах є фізикальні та природничі роботи, де молоді заправляються практично у згаданих науках.

Замітною проявою є у нас і те, що загал не дає собі агагалі справ з того, що це таке математика. Майже всі латки ідентифікують її зі штукою рахування. Між тим знамениті рахмістри, що пишуться множенням багато-цифрових чисел а голові в протугу кількох або кількох-секунд, бувають звичайно лихими математиками. Купці рахують не раз далеко краще, як добрі математики. Математика, що її вчать в середній школі, не дає ще погляду на істоту цієї науки. Це ледви елементи і то далеко не всі, при котрих допомогі здвигнуто величаву будівлю математичних наук. Розв'язування шкільних задач є лише виразом в орудуванні математичними знаряддями, а ніколи самою математикою. Світ математики відкривається у нас аж студентів вищої школи, що посвятилися тому предмету, і то не відразу.

Так само помірні є хибні погляди і на посестру математики — фізику. Часто дивуються люди, що фізика так тісно зв'язана з математикою і радіби усунути її з фізики як непотрібний баласт, але вони не здають собі справи, що фізика є математичною наукою, що фізикальні закони піддаються математичним та що математичні виводи теоретичних фізиків вели не раз до епохальних відкриттів ще заки почав свою працю експериментальний фізик. Яким прикладом того срадіотелеграфії і радіотелефонії; основою їх є електромагнетичні фізики, котрих існування передсказав англійський фізик Максвелл перед кількадесяти літами на підставі математичних виводів, а шойно німецький фізик Герц, який основою перестудіював рівняння Максвелла, виявивши в 1887 р. прилади до виворювання та виворювання електромагнетичних фізів. Досліді Герца спонукали італійця Марконі та інших дослідників вихорювати електромагнетні фізи у телеграфії і телефонії. І нині, перебуваючи навіть у найбільше відсталій місцевості, можемо слухати концертів і опер європейських столиць; необхідно лише мати прилад до відбирання електромагнетичних фізів та наложити собі на вухо дві слухавки від нього. А все це завдячуємо в першій лінії математичним зорам Максвелла.

Наслідком нашого одностороннього способу думання маємо таке явище, що всі наші мужеські гімназії, як державні, так і приватні є класичні, а жіночі здебільшого гуманістичні, за те нема ніякої математично-фізичної, хоч таку реформу могли би ми самі перевести у приватних школах, і що у нас майже нема спеціалістів у ділянці математики та фізики, не рахуючи кількох осіб, що по силам працюють у тому напрямі. Імена та діла таких людей, як Кеплер, Галілей, Ньютон, Уот, Бел, Вольта, Едизон, Майкельсон, Блеріо, Кірі, Цепелін, Айнштейн, людей, що перетворили вигляд та спосіб нашого культурного життя, у нас мало знає. Але не досить знати діла тих великих людей, необхідно і самому діяти до того шавля розвитку, щоб бути продуктивним на тім у нас мало оранім полі.

У великій світі кипить життя, винахід приходить за винаходом, досягають люди нечувані рекорди. Ще так недавно, бо перед трьома більше, як 100 літами, оди-

ноним комунікаційним середником на суші були вози, запряжені кіньми, а на морі вітряні кораблі, по них прийшли парові кораблі та льокомотиви, котрих швидкість дійшла вже до 200 км. на годину, а в сінді ланними летять бистрі, як стріла, самоходи, повитовані кораблі та літаки. Найбистріший кінь є тепер нужденною черв'якою у порівнянні з літаком, що мчить зі швидкістю 450 км. на годину або 10 разів швидше, як найшвидший арабський кінь. Домоною самоходом є Злучені Держави Півн. Америки. Там є яких 83 відсотки самоходів цілої земської кулі. Автомобільний промисл дає в Америці працю армії чотирьох мільйонів робітників і пів мільярда доларів річного зарібку. На загальне число самоходів п'ять мільйонів є в руках менших фермерів та рішників. Самоходи стоять також на услугах промислу і торгівлі по битих дорогах Америки біжать тепер мільйони тих машин, курсуючи від більших центрів до менших і до маленьких осель.

З гордістю може споглядати людськість на розвиток літаків. Перед яких двадцять літами осіяну був Блеріо рекорд, перелетівши канал Ля Манш, тепер пасажирські авіопланні курсують що дини поміж більшими містами, а літи Париж-Токіо не належать уже до надзвичайних подій. І не можна вже називати фантазією проєкти будови величезних літаків, що будуть перелітати в одній лише добі Атлантичний Океан та містити в собі вигідні каюти для пасажирів, салі, читальні, реставрації. В останній часі видумано в Америці особливий гідроплан, званий „Глайдером“*, що тріпає крилами в повітрі, але не здіймається в гору, лише сонгасється зі швидкістю 45 км. на годину по поверхні рік, каналів, озер та найлихших вод.

Вертаючи до рекорду швидкості, мусимо зазначити, що новочасна техніка перевищила всіх природних конкурентів бігу: найбистрішого коня, швидкого струса та високолітаючого орла, а гарматний шрапнель летить кілька разів швидше від голосу так, що шрапнель вже поцілила у предмет, аж потім за 3 або 4 секунди надбігає гук з вісткою, що стріляють. Однак агадані рекорди швидкості є нічим у порівнянні з тими, що їх стрічаємо у природі. І так земля в річній обігу доокруги сонця робить тридцять кілометрів на секунду, отже 240 разів більше від найшвидшого літака, а всі майже видимі зорі мчаться, як це дослідили астрономи, зі шаленою швидкістю 750 км. на секунду. За те філі світла та радіотелеграфії жевуть зі швидкістю 306,000 км. на секунду.

Ішого роду рекордом є здобуття мікрокозму, себто проникнення нутра атомів. Цю матерію складається з дрібненьких частинок або т. зв. атомів, вчили нас про те вже грецькі філософи н. пр. Демокріт 400 літ пер. Хр. Дуже докладне сформулювання одержала теорія атомів у 19. столітті, коли сконстатовано, що хемічні сполуки та перші складаються з молекул, а молекули з атомів. Хоч які маленькі та невидимі для ока є молекули, то такі вдалося їх порухувати і зважити. Н. пр. в 1 см.³ газу при 0° і при атмосферичному тисненню є приблизно 27 трільйонів молекул, — а в 1 грамі води знаходимо яких 600,000 трільйонів атомів або 200,000 трільйонів молекул. Такі великі числа годі собі представити. Погляньмо на зорі, що іскраються у гарну погідну ніч на шафіровім небі! Колиб на кожній з них жило стільки людей, що на землі, то ще далеко було би до трільйона. А прецьм всіх видимих зір є 35 мільйонів. Відповідно до такого великого числа молекул в 1 см.³ величина одного молекула є безмежно маленька, н. пр. промір молекула води виносить 0.4 мільйоних частей міліметра. Колиб ми положили ті молекули один біля другого, то вони зкрили би невеликий стіл, але положивши один за другим оповсали би рівнік землі 200 разів. Однак не досить того. Досліді, зроблені на переломі 19. і 20. століття, вказали, що атоми складаються ще з менших частинок. Їх назвали електронами: кожний з них є відомо електроні і має масу 1830 разів меншу від маси найлегшого зі всіх атомів, а саме атому водня. Завдяки дослідам англійця Рutherford-а, данця Bohr-а та цілої плеяди інших учених знаємо, що атом є непаце планетарним укладом; у ньому кружать електрони доокруги додатно-електричного ядра, немов планети доокруги сонця. Від шкільності електронів

в атомі залежить якість атому т. зв. заряд, чи це атом водня, чи миса чи якого-будь металю. Само ядро має в промісті закладені мільйони, а що найбільше стотисини частей мілілітронів! і складається з додатноелектричних протонів. У звичайному атомі є стільки протонів, що й електронів. Н. пр. атом водня має 1 протон і 1 електрон, атом гелію 4 протони і 4 електрони і т. д.

Передтечати цих поглядів на будову атомів були відкриття промінів Рентгена та відкриття радіоактивних субстанцій, а передокрім раду, доконе Марією і Петром Суріє перед діяльними атомами. Показалося, що рад та деякі перші виділяють із себе промінь всякого роду та тепло, а за разом розпадаються на простіші перші з меншими атомами. Тут маємо не лише далекийсгий факт переміни першів н. пр. рад перемінюється остаточно в олово, — але також виділення величезних засобів енергії з атомів. На основі теорії Айнштейна обрехано, що 1 гр. довільної субстанції містить в собі таку саму кількість енергії, яка виділяється у виді тепла при спаленні 3000 тон вугля. І гр. раду, перемінюючись вповні в олово, виділяє із себе самічинно енергії, що відпопадає 400 кг. вугля. Це вправді значно менше, але всеж таки багато; але ціла біда в тім, що необхідно ждати аж 1700 літ, заки познана рада пілалже цій переміні. І тепер працюють фізики та хеміки над тим, чи не можна би прискорити цього процесу, чи не удалось би перепроводити переміни інших першів та викресати з атомів енергію, заваровану в їх нутрі. І дійсно з культурного світа надходять вісті, що Rutherford-ові, Pettersen-ові та Kirsh-ові довелось розторощити атоми багатьох першів н. пр. азоту, сірки, магню, крему, вугля при чім повставали атоми водня та гелію.

Однак на разі не одержано ще енергії, що може виділятися при таких переміні. Між тим необхідно людям шукати за новими джерелами енергії. Це є категоричний імператив з уваги на грозу перекошення землі. Згідно з обчисленнями за 10 літ буде на землі 5,000 мільйонів людей, а поля, пригожного під uprawу, не буде навіть гектара на голову. Почнеється ще гірша боротьба за кожний кусень хліба, і тепер. Одинокою радою на це є розвити науку та техніку так, щоб 100-кратно піднесла врожай землі, дала собі черпати обильно азот з повітря та дати його з іншими первнями у поживні сполуки та використовувати всі можливі джерела енергії, між іншими соняшних промінів, повітря та морської води. Можливість добування енергії з нутра атомів можи мати, як бачимо, величезне економічне значіння. Але на разі лежить по ній сфері фантазії, хоч здійснення її мабуть не таке далеке. Необхідно лише працювати та досліджувати, а тоді життя стане легшим та кращим.

Повище доторкнулись ми лише деяких вишходів та дослідів, а всеж такі і вони дають нам змогу пізнати велич розвитку фізики та техніки в інших народах. З наших людей, на жаль, лише однієї допну свою частку до тієї вселюдської скорби. Зовнішні політичні обставини можуть нас лише в часті оправдати тому, що і в західній та середній Європі був так ж час руїни, воєн та революцій, а не зв'язуючи на те, зв'язалися там люди, що двигали культуру вперед. Згадаймо хоча Кеплера та Галілея, котрих діяльність припала на час 30-літньої війни; Лейбніса і Вольта, що працювали в часи наполеонських воєн. Ті мужі, як також й інші, мали багато зовнішніх перешкод, але поборювали їх завдяки тому, що зосреджували свою увагу на один предмет.

І нам треба так поступати. Необхідно виворювати спеціалістів в ділянці стислих наук, а почати це можна вже в середній школі, виділяючи молоді, що має аст і охотт до них, бодей в окремі математично-фізичні класи, коли не окремі гімназії і почасті посилляючи її до технічних відділів промислової школи. Молоді, що буде так підготовані, зможе творити щинності, що заважать на долі нашого народу, а може і цілої людськості. Мусимо погодитися з тим, що до розвитку наші не вистарчає сама поезія та історія, але необхідне також владання математикою, фізики, хемії та техніки і, як каже, що дають новітнім нашім боеву силу та зброю в обороні рідного краю. З цієї факту необхідно добути відповідні висновки

Д-р Р. Черевський

*) Англ. glide (глайд) — сонгаситися, сунгаситися.
1. Мілілітрон є це озла мільйонна частини на міліметра

РИНОК 35

Olga Kap. Toporova

НОВИНКИ.

— Печиво подорожнє. Львівський
кабінет затвердив нові, значно підвищені

Пам'ятайте, що всякі збірники на
нагробник на могилі І. Франка
треба посилати до Центрбанку
(Львів, Ринок ч. 10. І. пов.) на
шматочку книжечку ч. 7910.

ОПОВІСТКИ.

ДРІБНІ ОГЛОШЕННЯ.

Жіноча Спілка промислових розп

Конкурс

Купелеве
Заведення

[illegible]

ОГОЛОШЕННЯ.

1990 Полекиш в силатах. 3-4

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

ХОЛЕКИНАЗА

Г. НѢМОЄВСЬКОГО
дѣлать

**ЖОВЧЕВЕ КАМІННЯ НЕ-
ДУГИ ПЕЧІНКИ, АРТРЕ-
ТИЗМ І ІНШІ НЕДУГИ —**
на тлі переміни матерії.

Головний склад
Варшава — Новий Світ 5.
1914 Тел. 304—26. 5-7

ЖАРІВКИ

жкої вольтажі, МАТЕРІАЛИ, ЕЛЕКТРИЧ-
ЛЯМПИ І Т. П., ЛЬвівський
джерело в Галичині 20927

„ЕЛЕКТРОБЛИСК“
м.п., Скарбівська 4 (проти кин. „Літ“)

Дрекслер 1 ОМН
пл. Коптулова 2

КОВДРИ І МАТЕРІАЛИ

ва „ТРУД“ у Львові

ителя) торгового від
ов, студій, відбудов практик та
7 р. на адресу: Ір. Лажого-

Умова наступить по вказівці
НАДЗІРНА РАДА.

700 м. порівняно з рівнем моря

Лінійні, вода мінеральна. — Лінійні
яриловий і жовтий. — Лінійні
і жовтий, іскри, позолочені стани
ува, малокровні, катарі шлунка
ведуть велику матерію.

Брошюра на тему Стран-Становище
Підпюта, почта Перегінська

„Діло“, Львів, Рішок 4. 19.